

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ**

**Факультет економіки та управління
Кафедра менеджменту та публічного управління**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Державне управління та місцеве самоврядування

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
студентів освітнього
ступеня

бакалавр

молодший бакалавр, бакалавр
чи магістр

року набору

2018

галузі знань

07 Управління та адміністрування

шифр і назва галузі знань

спеціальності

073 Менеджмент

шифр і найменування спеціальності

освітня програма /
спеціалізація

Торговельний менеджмент

назва освітньої програми / спеціалізації

статус дисципліни

вибіркова

обов'язкова чи вибіркова

Харків, 2019 рік

Розробник:

Савченко Ілля Григорович,
доцент кафедри менеджменту, маркетингу та
торговельного підприємництва, кандидат наук
з державного управління, доцент
прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

02.09.2019 р.

підпис

І. Г. Савченко
ініціали та прізвище

Керівник (гарант) освітньої
програми

Литвиненко Олена Дем'янівна,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту та
торговельного підприємництва, кандидат
економічних наук, доцент
прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

02.09.2019 р.

підпис

О. Д. Литвиненко
ініціали та прізвище

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
маркетингу, менеджменту та торговельного підприємництва

назва кафедри

протокол від 02.09.2019 р. № 1.

Зав. кафедри

підпис

Н. В. Попова
ініціали та прізвище

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту,
протокол від 02.09.2019 р. № 1.

Голова методичної комісії

підпис

Л. І. Літвін
ініціали та прізвище

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Державне управління та місцеве самоврядування» розроблена на підставі освітньо-професійної програми «Торговельний менеджмент» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Метою викладання навчальної дисципліни є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних знань з сутності, мети і завдань державного та регіонального управління; теоретичних основ формування та реалізації державної політики, формування у студентів сучасного мислення та спеціальних знань у галузі управління на національному та регіональному рівнях; набуття умінь сучасного менеджменту та формування компетентності, необхідної для виконання функцій органів державної влади і місцевого самоврядування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічні засади державного і регіонального управління, менеджменту органів державної влади та місцевого самоврядування.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни ґрунтуються на знаннях навчальної дисципліни «Національні інтереси в світовій геополітиці та геоекономіці» та можуть бути використані під час засвоєння професійних навчальних дисциплін, таких як «Управління інноваціями», «Адміністративний менеджмент».

Мова викладання – українська.

НАВЧАЛЬНИЙ ВІДДІЛ
ХАРКІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ КНТЕУ

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

Загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу;

ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях;

ЗК 10. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності, здатність працювати у міжнародному контексті;

ЗК 11. Навички здійснення безпечної діяльності, прагнення до збереження навколишнього середовища;

ЗК 12. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Фахових компетентностей:

ФК 1. Здатність визначати та описувати характеристики організації;

ФК 2. Здатність аналізувати результати діяльності торговельної організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища;

ФК 3. Здатність визначати перспективи розвитку торговельної організації;

ФК 4. Вміння визначати функціональні області торговельної організації та зв'язки між ними;

ФК 6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо;

ФК 7. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту;

ФК 9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань;

ФК 13. Розуміти принципи і норми права та використовувати їх у професійній діяльності.

програмних результатів навчання:

ПРН 1. Застосовувати отриманні знання щодо своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ПРН 2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя;

ПРН 3. Застосовувати отриманні знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства;

ПРН 5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності торговельної організації;

ПРН 12. Оцінювати вплив мезо- та макросередовища на функціонування організацій торгівлі та динаміку їх розвитку; оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування торговельної організації;

ПРН 13. Спілкуватись в усній та письмовій формі державною та іноземною мовами;

ПРН 15. Здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності;

ПРН 16. Застосовувати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним;

ПРН 18. Готувати засновницькі документи та реєструвати торговельні підприємства з урахуванням особливостей різних організаційно-правових форм господарювання – згідно з чинним законодавством.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Основи теорії державного управління

Теоретико-методологічні засади державного управління. Предмет та завдання навчальної дисципліни. Суб'єкти та об'єкти державного управління. Ознаки державного управління. Принципи та функції державного управління. Основні теорії державного управління.

Тема 2. Державна влада та державне управління

Поняття про державу та форми державного устрою. Політичний режим. Функції держави. Цілі державного управління. Методи державного управління. Організаційна структура державного управління. Моделі державного управління: світовий досвід.

Тема 3. Державне управління окремих сфер суспільного розвитку

Державне регулювання економіки. Державне управління в соціальній сфері. Державне управління в адміністративно-політичній сфері. Державне управління у соціально-культурній сфері.

Тема 4. Роль різних гілок влади у процесі державного управління

Державний орган влади. Принцип поділу влади. Законодавча влада. Виконавча влада. Органи виконавчої влади в Україні. Місцеві органи виконавчої влади. Судова влада. Контролюючі органи.

Тема 5. Державне управління на регіональному рівні

Регіональне управління. Функції регіонального управління. Цілі регіонального управління. Державна регіональна політика. Ресурсне забезпечення регіонального управління. Місцеві бюджети як фінансова основа соціально-економічного розвитку регіону. Місцеві органи влади.

Тема 6. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування, роль в управлінні

Історичний досвід державного управління в Україні. Конституційна модель розподілу влади в Україні. Статус президента України. Система стримувань і противаг.

Тема 7. Центральні органи державного управління

Центральні органи виконавчої влади (цовв). Система цовв. Інші центральні органи виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. Територіальні органи (підрозділи) міністерств і інших цовв. Централізація і децентралізація в структурній організації державного управління.

Тема 8. Регіональні органи державного управління

Місцеві державні адміністрації. Повноваження місцевих державних адміністрацій. Відносини місцевих державних адміністрацій. Факультативні територіальні одиниці: закономірність виникнення і визначення.

Тема 9. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні

Сутність і зміст місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування та її складові елементи. Функції місцевого самоврядування. Організаційно-правові форми місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування.

Тема 10. Внутрішня організація та управління органу державної влади

Загальнотеоретичні аспекти організації роботи органів публічної влади в Україні. Принципи організації й діяльності органів публічної влади. Внутрішня організація органу державної влади. Сутність і особливості менеджменту органу державної влади. Основні внутрішні змінні в органі державної влади. Стратегічне управління та формування програми діяльності органу державної влади. Інформаційне та комунікаційне забезпечення внутрішньої організації органу державної влади.

Тема 11. Підготовка та прийняття управлінських рішень в органах виконавчої влади

Управлінське рішення. Державно-управлінські рішення. Особливості державно-управлінських рішень. Процес прийняття рішення. Метод організації виконання рішень. Зв'язки з громадськістю в системі управлінської діяльності органу державної влади. Забезпечення законності в державному управлінні.

Тема 12. Державна служба в Україні

Цивільну (загально-функціональна) та мілітаризована державна служба. Цілі державної служби. Завдання державної служби. Функції державної служби. Державний службовець. Статус державного службовця. Проходження державної служби. Закон України «про державну службу».

Тема 13. Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади

Ефективність управління. Критерії ефективності. Соціальна ефективність державного управління. Оцінка функціонування державного апарату. Призначення та процес контролю. Система зовнішнього контролю в Україні.

Тема 14. Відносини органів публічної влади в системі державного та регіонального управління

Основні напрями взаємодії центральних і регіональних органів державного управління та органів місцевого самоврядування з трудовими колективами, підприємствами, установами, організаціями. Взаємовідносини органів державної влади та місцевого самоврядування із судовими органами. Взаємовідносини органів державної влади й місцевого самоврядування з органами служби безпеки України. Взаємодія органів публічної влади з органами прокуратури. Взаємодія органів публічної влади з органами внутрішніх справ. Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями. Принципи взаємодії виконавчої влади та місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства.

Тема 15. Розвиток системи державного та регіонального управління

Проблема взаємовідносин між гілками державної влади в Україні. Реформування центральних органів виконавчої влади. Реформування місцевих органів виконавчої влади. Реформа територіальної організації влади. Реформа місцевого самоврядування. Реформа регіональної політики. Реформування системи державного управління відповідно до стандартів публічного адміністрування, прийнятих в європейському союзі та країнах розвиненої демократії.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Структура навчальної дисципліни за формами навчання

Теми дисципліни	Обсяг у годинах																							
	Денна форма												Заочна форма											
	Повна						Скорочена						Повна						Скорочена					
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі					Усього	У тому числі					Усього	У тому числі				
		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС
Тема 1. Основи теорії державного управління																			14	2	2			10
Тема 2. Державна влада та державне управління																			14	2	2			10
Тема 3. Державне управління окремих сфер суспільного розвитку																			12					12
Тема 4. Роль різних гілок влади у процесі державного управління																			12					12
Тема 5. Державне управління на регіональному рівні																			10					10
Тема 6. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування, роль в управлінні																			10					10
Тема 7. Центральні органи державного управління																			10					10
Тема 8. Регіональні органи державного управління																			12					12
Тема 9. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні																			12					12
Тема 10. Внутрішня																			12					12

Теми дисципліни	Обсяг у годинах																								
	Денна форма												Заочна форма												
	Повна						Скорочена						Повна						Скорочена						
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі					Усього	У тому числі					Усього	У тому числі					
		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС	
організація та управління органу державної влади																									
Тема 11. Підготовка та прийняття управлінських рішень в органах виконавчої влади																		12						12	
Тема 12. Державна служба в Україні																		14	2	2				10	
Тема 13. Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади																		12						12	
Тема 14. Відносини органів публічної влади в системі державного та регіонального управління																		12						12	
Тема 15. Розвиток системи державного та регіонального управління																		12						12	
Курсова робота (проект)																									
Усього годин / кредитів ECTS																		180/6	6	6				168	

4.2. Обсяги та структура навчальної дисципліни за навчальними роками

Форма навчання	Вид навчальних занять	Навчальні роки							
		2017/2018		2018/2019		2019/2020		2020/2021	
		Осінь	Весна	Осінь	Весна	Осінь	Весна	Осінь	Весна
Денна повна	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								
Денна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								
Заочна повна	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								
Заочна скорочена	Лекційні заняття						4	2	
	Семінарські заняття						2	4	
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів						84	84	
	Усього годин						90	90	

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

5.1. Теми лекційних занять

Теми дисципліни	Тема лекції	Обсяг у годинах			
		Денна форма		Заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 1. Основи теорії державного управління	Основи теорії державного управління				2
Тема 2. Державна влада та державне управління	Державна влада та державне управління				2
Тема 3. Державне управління окремих сфер суспільного розвитку	Державне управління окремих сфер суспільного розвитку				
Тема 4. Роль різних гілок влади у процесі державного управління	Роль різних гілок влади у процесі державного управління				
Тема 5. Державне управління на регіональному рівні	Державне управління на регіональному рівні				
Тема 6. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування, роль в управлінні	Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування, роль в управлінні				
Тема 7. Центральні органи державного управління	Центральні органи державного управління				
Тема 8. Регіональні органи державного управління	Регіональні органи державного управління				
Тема 9. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні	Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні				
Тема 10. Внутрішня організація та управління органу державної влади	Внутрішня організація та управління органу державної влади				
Тема 11. Підготовка та прийняття управлінських рішень в органах виконавчої влади	Підготовка та прийняття управлінських рішень в органах виконавчої влади				

Тема 12. Державна служба в Україні	Державна служба в Україні				2
Тема 13. Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади	Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади				
Тема 14. Відносини органів публічної влади в системі державного та регіонального управління	Відносини органів публічної влади в системі державного та регіонального управління				
Тема 15. Розвиток системи державного та регіонального управління	Розвиток системи державного та регіонального управління				
Усього					6

Лекційний матеріал доступний на Порталі навчальних ресурсів інституту:
<https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=1688>

Лекційний матеріал наведено у [1; 2].

5.2. Теми семінарських занять

Теми дисципліни	Тема семінарського заняття	Обсяг у годинах			
		Денна форма		Заочна форма	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 1. Основи теорії державного управління	Основи теорії державного управління. Предмет та завдання навчальної дисципліни				2
Тема 2. Державна влада та державне управління	Державна влада та державне управління				2
Тема 3. Державне управління окремих сфер суспільного розвитку	Державне управління в окремих сферах суспільного розвитку				
Тема 4. Роль різних гілок влади у процесі державного управління	Роль різних гілок влади у процесі державного управління				
Тема 5. Державне управління на регіональному рівні	Державне управління на регіональному рівні				
Тема 6. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи їх функціонування,	Історичний досвід державного управління в Україні				

роль в управлінні					
Тема 7. Центральні органи державного управління	Центральні органи виконавчої влади в Україні				
Тема 8. Регіональні органи державного управління	Регіональні органи державного управління				
Тема 9. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні	Місцеве самоврядування та його роль у державному управлінні				
Тема 10. Внутрішня організація та управління органу державної влади	Внутрішня організація та управління органів державної влади				
Тема 11. Підготовка та прийняття управлінських рішень в органах виконавчої влади	Питання організації і функціонування державної служби в Україні				
Тема 12. Державна служба в Україні	Проходження державної служби в Україні				2
Тема 13. Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади	Ефективність державного управління. Державний контроль у сфері виконавчої влади				
Тема 14. Відносини органів публічної влади в системі державного та регіонального управління	Відносини органів публічної влади в системі державного та регіонального управління				
Тема 15. Розвиток системи державного та регіонального управління	Перспективи розвитку системи державного і регіонального управління. Світові тенденції демократизації державного управління				
Усього					6

Завдання до семінарських занять наведено на Порталі навчальних ресурсів інституту: <https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=1688>

Завдання до семінарських занять наведено у [4].

5.3. Теми практичних занять

Не передбачено навчальним планом.

5.4. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять рекомендованої літератури.
4. Підготовка до семінарських занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.
5. Контрольна перевірка кожним слухачем особистих знань, запитання для самоконтролю.

Зміст, порядок виконання та критерії оцінювання самостійної роботи студентів наведено у [3].

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту КНТЕУ;
- положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Не передбачено навчальним планом.

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

8.1. Схема нарахування балів для студентів денної форми навчання
Не передбачено.

8.2. Схема нарахування балів для студентів заочної форми навчання

Навчальні роки	Поточний контроль(максимум 60 балів, мінімум 36)				Підсумковий контроль	Сума
	Усього	У тому числі за видами активності				
		Вид 1	Вид 2	Додаткові бали		
2019/2020	60	40	10	10	40	100

Види активності студента з навчальної дисципліни протягом семестру:

1. Самостійне опрацювання тестів відповідно до тем курсу.
2. Відвідування аудиторних занять.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для визначення рівня засвоювання студентами навчального матеріалу використовуються такі форми та методи оцінювання:

Поточний контроль:

- для студентів заочної форми навчання: тестування.

Умовою допуску до підсумкового контролю є виконання програми дисципліни «Державне управління та місцеве самоврядування» і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше 36 балів.

Підсумковий контроль:

- для студентів заочної форми навчання: письмовий екзамен.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ;
- положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела інформації

1. Органи державної влади в Україні: структура, функції та перспективи розвитку : навчальний посібник / Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, Н. Г. Плахотнюк [та ін.] ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – Київ : Івано-Франківськ : Нічлава, 2014. – 288 с.

2. Савченко І. Г. Державне управління та місцеве самоврядування : методичні вказівки до виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» / І. Г. Савченко. – Харків, 2019. – 26 с. – Рукопис.

3. Савченко І. Г. Державне управління та місцеве самоврядування : методичні вказівки до проведення семінарських занять з навчальної дисципліни для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» / І. Г. Савченко. – Харків, 2019. – 31 с. – Рукопис.

10.2. Додаткові джерела інформації

4. Державне управління: теорія і практика : монографія / В. Б. Авер'янов, В. М. Шаповал, Н. Р. Нижник [та ін.] ; заг. ред. В. Б. Авер'янова. – Київ : Юрінком-Інтер, 2014. – 431 с.

5. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація : монографія / В. Б. Авер'янов, І. А. Грицяк, С. Д. Дубенко [та ін.] ; за заг. ред. Н. Р. Нижник. – Київ : НУАДУ, 2017. – 448 с.

6. Державне управління: основи теорії, історія і практика : навчальний посібник / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Іжа, Г. І. Арабаджи ; за заг. ред. П. І. Надолішнього, В. Д. Бакуменка. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2016. – 149 с.
7. Державне управління та державна служба : [словник-довід.] / О. Ю. Оболенський. – Київ : КНЕУ, 2005. – 208 с.
8. Малиновський В. Я. Державне управління : навчальний посібник / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Інформ-друк, 2015. – 558 с.
9. Мельник А.Ф. Державне управління : підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна ; за ред. А. Ф. Мельник. – Київ : Знання, 2016. – 582 с.
10. Посібник для державного службовця з питань запобігання корупційних діянь / С. М. Серьогін, О. Л. Молошна, В. В. Баштанник [та ін.] ; за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. – 136 с.
11. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун. – Харків: «Консум», 2014. – 656 с.
12. Ярмиш О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування : підручник / О. І. Ярмиш, В. О. Серьогін. – Харків : НУВС, 2015. – 532 с.
13. Про державну службу [Електронний ресурс] : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>. – Станом на 01.08.2019. – Назва з екрана.
14. Деякі питання реформування державного управління України [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 року № 474-р // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/474-2016-%D1%80>. – Станом на 10.08.2019. – Назва з екрана.
15. Про службу в органах місцевого самоврядування [Електронний ресурс] : Закон України від 07 червня 2001 р. № 2493-III // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>. – Станом на 01.08.2019. – Назва з екрана.
16. Конституція України [Електронний ресурс] : Законодавство України // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. – Станом на 12.08.2019. – Назва з екрана.
17. Про джерела фінансування органів державної влади [Електронний ресурс] : Закон України від 20 червня 1999 р. №783-XI V // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-14>. – Станом на 01.08.2019. – Назва з екрана.
18. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. Законодавство України // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n2>. – Станом на 01.08.2019. – Назва з екрана.